

Inserati se sprejemajo in velja trisopna vrsta:

8 kr., če se tiska 1krat,
12 " " " " 2 "
15 " " " " 3 "

Pri večkratnem tiskanju se sena primerno zmanjša.

Rokopisi

se ne vračajo, nefrankovana pisma se ne sprejemajo.

Naročnino prejema opravništvo (administracija) in ekspedija na Dunajski cesti št. 15 v Medijatovi hiši, II. nadstropji.

SLOVENEK.

Političen list za slovenski narod.

Po pošti prejemati velja:

Za celo leto . . . 10 gl. — k
Za pol leta . . . 5 " — "
Za četrt leta . . . 2 " 50 "

V administraciji velja:

Za celo leto . . . 8 gl. 40 kr
Za pol leta . . . 4 " 20 "
Za četrt leta . . . 2 " 10 "

V Ljubljani na dom pošiljan velja 60 kr. več na leto.

Vredništvo je Florijanske ulice št. 44.

Izhaja po trikrat na teden in sicer v torek, četrtek in soboto.

Govor poslanca dr. Vošnjaka pri obravnavi naučnega proračuna.

Koroški Slovenci naj bodo potoženi; če prav nimajo svojega poslanca, vendar so našli pomoč pri drugih slovenskih poslancih; posebno se je dr. Vošnjak zdaj že vdružil krepko zanje potegnil. Govoril je nam vsem iz srca, ko je tako energično prijel naučnega ministra Konrada, ter osvetil natančno razmere šolstva na slovenskem Koroškem. Njegov govor se glasi po stenografskem zapisniku:

„Oglasil sem se za besedo, ker hočem osvetliti sedanjega naučnega ministerstva delovanje, in hočem vse svoje pritožbe naenkrat povedati, da mi ne bo treba, pri vsaki posebejni točki oglašiti se.“

Mi slovenski poslanci imamo v državnem zboru težaven položaj. Mi spadamo k večini in se štejemo k vladni stranki, ter tudi glasujemo za vse vladne predloge.

Tako smo glasovali za vojaško postavo, za gruntni davek, za hišni davek, za carino na kavo in petrolej. Če se pa potem ogledamo po svoji domovini in se prašamo, je li vlada spočila svoje obljube, izražene v prestolnem govoru, zlasti gledé ravnopravnosti narodov, kaže se nam prav žalostna podoba. Mi vidimo, da naša ravnopravnost pod sedanjo vlado nikkor ne napreduje, ampak le še rakovo pot hodi. (Res je! na desni.)

Naš jezik je bil skoz desetletja veljaven kot sodnijski jezik; zdaj pa se iz uradnij izbaciva, in še na Kranjskem, kjer je poleg 447.366 Slovencev samo 29.392 Nemcev in Kočevarjev, pravijo, da slovenščina ni v deželi navadni jezik. (Čujtel! na desni.) In njega

svetlost g. pravosodni minister do zdaj še ni mogel teh krivic odpraviti.

Če se ozremo na šolo, vidimo, da hodi sedaj gospod naučni minister po široko razteptanih potih Stremayrovega ponemčevanja. (Veselosť na desni.) Njega svetlost, gospod ministerski predsednik povdarja pri vsaki priložnosti tukaj in v drugi (gosposki) zbornici, da on hoče ravnopravnost narodov; mi vsi smo ga menda dosti dobro slišali, ko je to povdarjal, samo g. naučni minister, ki zraven njega sedi, ga neče slišati. Visoka zbornica je že l. 1880 sprejela dve resoluciji, katerih ena se ozira na srednje šole slovenske, druga na učiteljske pripravnice. Prva resolucija naklada g. ministru, naj uvede slovenščino kot učni jezik v vseh srednjih šolah na Slovenskem. Od tega je zdaj dve leti, pa v tem času se g. minister na tisto resolucijo prav nič ni ozri, vse je ostalo pri starem in nič se ni izboljšalo v tej zadevi, kakor bom precej naštel po raznih deželah.

V Gorici je učni jezik na srednjih šolah nemški, skoravno je prav malo nemških učencev, ampak večinoma so Slovenci in Lahji. Nasledek tega je, da se mnogi učenci iz ljudske šole ne morejo v srednje šole sprejeti, ker niso dovolj zmožni nemškega jezika. Zadnjič se jih je oglasilo za sprejem 44, pa od teh se jih je 14 odbilo s tem izgovorom, da ne znajo dovolj nemški. (Čujtel! na desni.)

Ali bi se temu ne dalo pomagati, ako bi se izvršile moje resolucije, ter bi se vsaj za spodnjo gimnazijo in realko uvedla slovenščina kot učni jezik?

Ali ni to velika krivica za kmečko prebivalstvo, da mora nositi pač vse državne

bremena, da pa se njega zarod ne more posluževati v izobraženje srednjih šol, ter mora še prej vadnice obiskati, da se nemški nauči? V Gorici je taka vadnica, in učenci iz ljudskih šol morajo prej eno leto to šolo obiskati, prej ko se sprejmejo v srednjo šolo. Tako so za eno leto prikajšani v primeri s tistimi srečnejšimi narodi, ki imajo svoje narodne srednje šole. V kljub tej vadnici se otroci vendar ne naučé dobro nemški, kar je umljivo, če se pomisli, da doma le slovensko ali laško govoré.

V Trstu in v Istri so samo nemške in laške srednje šole, slovenske in hrvaške pa ni nobene, akoravno bi se po njih številu morale ustanoviti.

Na Kranjskem imamo tri gimnazije, v Ljubljani, v Novem mestu in v Kranji, zaznamovane kot „slovensko-nemške“. To pa ni resnično, ker te gimnazije so skor čisto nemke. V Ljubljani so za prve razrede takozvane slovenske paralelke; pa na teh se že v prvem letu nekaj predmetov v nemščini podučuje, v tretjem razredu je pa že vse nemško, tako da se ne more govoriti o slovenskih paralelkah. Ravno tako je v Novem mestu in v Kranji.

Na Štajerskem je na srednjih šolah v Celji, Mariboru in Ptujem učni jezik nemški, skoravno je polovica učencev slovenskih kljub temu, da se jih v prvem letu mnogo slovenskih otrok ne sprejme zavolj prepričlega znanja nemščine. Mnogi učenci morajo tudi v prvem razredu po dve leti ostati iz tega uzroka, ker se niso še dovolj naučili, ker učiteja še prav ne umeje. Tudi to je zatiranje Slovencev, da morajo njih otroci po več let v šolo hoditi zavoljo neznanja nemščine, kar drugi narodi ne trebajo trpeti.

Ali je evropska civilizacija res občečloveška.

(Iz ruske „Zarje“.)

(Dalje.)

Pravega vzroka tej prikazni nikdo ne ve. Zgodovina pa ravno to pripoveduje o narodih, oni se rode, razvijajo, dosežejo najvišjo stopnjo razvoja, hirajo in umirajo — naposled umrjejo od kakega vnanjega vzroka. Vnanji vplivi pri usrodb, kakor pri posameznih osebah pokončajo oslabeledo telo, ki bi se pri polnej moči, v mladenškej ali moškej dobi se lahko prenesle te škodljive vplive. Vnanji vplivi pospešujejo razpad živalskih in rastlinskih ravno tako tudi političnih in socijalnih teles. Redkokrat, le kadar so vnanji vplivi preslabi ali ima še dovolj sile, da se jih brani, politični ali socijalni organizem umira naravne smrti — to je starostjo. Kitajsko nam kaže tak primer. Telo tako ednorodno, ki je zraslo v tihoti in jedinstvi, je nabralo dovolj sil, da se brani vnanjih vplivov, kakor oni starci, o katerih se govori, da dosežejo Matuzalovo starost ali — da je smrt pozabila na nje. Živo delovanje

je v njih že davno zamrlo, le telesno življenje se je še ohranilo. Ali je čudno, da je v takih organizmih ugasnil ogenj mladosti, in sila napredka? Napčno bi bilo misliti, da so ti starci bili vedno taki, ko vidimo mnogo rezultatov dela, ki so ga prej storili. V takem hirajočem stanju se nahaja dandanes Indija: in sta se dolgo časa nahajali Egipet in Bizantija, dokler ju niso vnanji vplivi spodkopali in razdejali nju umirajočih teles. Ti deželi sti ležali bolj na križem potji narodov, in nisti sestavljali takih gromadnosti kakor Kitajsko, zato se je razpad hitreje izvršil in njih mesto so posedli novi živahni in čvrsti narodi. Ta zamenitev starih narodov daje bolj naprednjaški obraz zapadu nego vzhodu, ali nikakoršna posebnost uma ne daje zapadu monopola zgodovinskega gibanja. Napredek ni privilegij zapada, — pasivnost ne pečat vzhoda, a sta le znakà vzrasta kakega naroda, naj že živi kjer si bodi. Tedaj, ko bi bili zapad in vzhod popolnoma omejeni celoti, bi vzhoda zametavati ne smeli.

Najvažnejši vzrok misli, da ne more biti nobene civilizacije razun evropske (romano-

germanske) je nepravilno razumljenje zgodovinskih načel in njih napredka. Koliko je kaka veda dovršena, se vidi v njenej sistemi. Pod sistemo pa ne razumemo vnanje sisteme, kako se mora kaka veda razlagati, da se ložje zapomni, katere se sedaj po pravici jako malo ceni, ker s svojo delitvijo in poddelitvijo večkrat učenje bolj otežuje nego olajšuje. Tu mislimo notranjo sistemo, to je razvrstenje in delitev predmetov in pojmov, spadajočih v krog kake znanosti, po njih vzajemnem sorodstvu. Astronija se kakor vsaka veda lahko na več načinov razlaga, da se ložje razume; pa te sisteme tu ne mislimo, le razvrstenje samih predmetov astronomije, t. j. nebeških teles, ki pa ne more biti proizvoljno, a mora zadostovati djanstvenim mejsebojnim razmeram. Dovernost te sisteme je dovršenost znanosti same. Z začetka so mislili, da se luna, solnce in planeti vrte okrog zemlje, kmalo so spremenili prvo mnenje, in si predstavljali, da se notranji planeti vrte okrog solca in z njim okoli zemlje, potem pa da imajo vsi planeti podobno gibanje. To predstavljenje gibanja planetov je osnovalo sistemo enciklov. Pozneje

Zdaj se obrnem do učiteljskih pripravnic. Gledè teh je visoka zbornica v Sl. seji l. 1880 sprejela resolucijo, da se mora v učiteljske pripravnice v Ljubljani in Mariboru uvesti slovenščina kot učni jezik, ker so namenjene za slovenske učence. Za ljubljansko pripravnico je g. naučni minister po dolgem dreganju res določil, da se nekaj predmetov podučuje v slovenščini, pa še pri tem je bil nedosleden, ker se podučuje na moški pripravnici naravoslovje v slovenskem, na ženski pa v nemškem jeziku.

Večina predmetov je pa še vedno nemška, in v viših razredih skor vsa nemška. V Mariboru se pa še veronauk v nemščini uči, edini slovenski jezik se podučuje na podlagi slovenščine.

Sploh vidimo veliko nedoslednost pri učnem načrtu naših pripravnic. V Gorici se na ženski pripravnici učé veronauk, slovenščina zemljepisje, zgodovina in aritmetika do tretjega razreda vse v slovenščini; nekateri predmeti se predavajo le v prvem razredu slovenski, tako naravoslovje in fizika. Zadnji razred je tudi tam čisto nemšk. Tako je tudi v Kopru. Nekateri predmeti, o katerih je naučno vodstvo vedno trdilo, da ni zanje slovenskih knjig, podučujejo se na teh dveh pripravnicah v slovenščini, dokaz, da morajo vendar učne knjige imeti. Knjige so tukaj, pa na drugih pripravnicah jih nečejo rabiti.

Zdaj se obračam do ljudskega šolstva. Tukaj najdemo zopet veliko razliko med raznimi deželami, kjer Slovenci stanujejo. Na Goriškem je ljudska šola slovenska, v Istri pa se slovenščina zatira, Slovincem in Hrvatom tam še narodnih ljudskih šol ne privošijo. Na Kranjskem je ljudska šola slovenska, samo na Kočevskem in v Beli peči je nemška, ker prebivajo tam Nemci. Na Štajerskem so šole jako mešane; imenujejo se slovenske ali pa slovensko-nemške, pa tudi tam se z nemškim jezikom veliko prezgodaj začne, tako da tak poduk otrokom ne donese nobene koristi.

(Dalje prih.)

Leon XIII. in njegova najnovejša okrožnica.

II.

Po splošnih opazkah v prvem članku ozrimo se nekoliko bolj natanko na novo Leonovo

okrožnico do biskupov in drugih dostojnikov cerkvenih na Italijanskem. Takoj v začetku zdi se mi potrebno omeniti, da okrožnica govori sicer v prvi vrsti o Italiji in ovdotnih razmerah, vendar je pa tako splošna, da jo moremo in morajo tudi vsi drugi katoliki brez posebnega napora obračati si v korist. Prav kratko si hočem načrtati obseg okrožnice, le misli, ktere izraža papež o moči in vplivu časopisja in knjig, bodeimo popolno navedli, ker zdi se mi, da prav v tem obziru besede sv. očeta veljajo naravnost tudi nam.

Dasi se pazno oziramo, pravi cerkveni vladar, kako se razvija krščanstvo po vesoljnem svetu, vendar obračamo še posebno svojo pozornost na Italijo, s katero smo pojeni s tako tesnimi vezmi; pazno gledamo na Italijo, ker dolžnost nas veže, da skrbimo za blagor dušni njenih prebivalcev; in čim žalostneje so razmere v deželi, tembolj smo mi oprezni biti. Najbolj zlobni veri in cerkvi najbolj nevarni ljudje vladajo in odločujejo v javnem življenju ti hočejo vse, kar je verskega, odstraniti iz javnega življenja. Posebno pozornost obračajo mladini ter jo vzgajajo popolno v brezverskem duhu. Krščanske šole, kolegije, izginile so, njih premoženje so pograbili sovražniki ter obrnili v svoje namene. Toda vse to še ni dovolj. Vladarju cerkvenemu vzeli so posvetno posestvo, ter s tem mnogo škodili sveti cerkvi. Rim, to slavno mesto krščansko, je sedaj ognjišče, kjer se zbirajo najhujši verski nasprotniki; da, čujemo celo, da se letos ravno v Rimu snide najnevarnejša družba, kateri namen je cerkev in krščanstvo popolno vničiti, da svoje zlobno delo tem uspešneje nadaljuje ravno v središču krščanstva. Odvračati si verne od te nevarne družbe brezbožnikov, omenja papež, koliko je pripomoglo krščanstvo, da so se države tako lepo razvijale, da le edino na podlagi krščanski morale se postaviti trdna in trajna podlaga tudi svetnemu vladarstvu. Posebej še, koliko hvaležnosti dolžna je Italija Bogu in cerkvi v katerem koli obziru. Kolikrat prihrumeli so sovražniki v Italijo ter grozili njeno glavno mesto razdejati, a papeži so to zabranili. In kakor so nekdanj slavili posebno papeži ime italijansko, tako je tudi sedaj prava slava italijanska tesno spojena z veljavo in slavo stolice rimske. In nasledki brezbožnega vladanja so prežalostni; pravica in resnica

morete se umakniti ter prepustiti častno prvo mesto krivici in zmoti.

Zakoni, nekdanj sveti, ker so bili oprti na veljavo božjo, so sedaj le od danes do jutri brez pravega zakonila ali sankcije. In kaj temu sledi? Velika prostost, razbrzdanost in silni socialni nered v posameznih državah. Dasi to v Italiji ni še doseglo svojega vrhunca, vendar se je bati, da se to zgodi, ker znamenja, ki oznanjajo take viharje, so preočitna. Vse svoje moči treba toraj napeti, da se to zabrani. Treba je kazati svetu, da le v veri krščanski je rešitev; na drugi strani moramo pa tudi svojim nasprotnikom sneti krinko raz glave ter svetu očitno pokazati, kako so njih skriti nameni zlobni in nevarni človeški družbi. Pri tej priliki opomni sv. oče, da so mnogi verniki, ki bi lahko uspešno delali, nekako počasni in površni pri svojem delovanju, ker niso ali navajeni tem nenavadnim rečem ali pa nevarnosti dovolj ne spoznajo. Toda pazljivim znani so nameni nasprotnikov, in greh bi bilo, le vnevarno gledati, kako sovražniki te svoje namene izvršujejo. Od njih učimo se marljivosti, vztrajnosti in požrtvovalnosti; vedno nam bodi pred očmi, kake nam preté nevarnosti. Vzemimo si v izgled svoje pradede, kateri so brez strahu s trudom in krvjo svojo pojili tla, kjer je potem krepko rasla in razširjala se vera krščanska z blagonosnimi svojimi sadovi. Posebno treba, da tudi delujemo po našelih krščanstva. Zato naroča skrbno sv. oče biskupom, da naj ustanovljajo v ta namen društva, katerim namen je vero in krepost krščansko gojiti, da sklicujejo katoliške shode, kjer se okrepe in navdušijo za svoje delovanje, da podpirajo ustanove in naprave, kjer se revežem krajšajo bridke ure; nikjer pa in nikoli naj ne pozabijo na rimskega papeža, ter povsod, kolikor jim mogoče, delujejo, da se mu čem preje povrne zopet prava a ne le navidezna prostost, ktera mu je potrebna pri izvrševanju njegovih dolžnosti, ktera je v korist in v prospeh vsem vernikom.

Preden nadaljujemo, ozrimo se po svoji domovini ter primerimo njene razmere z razmerami, ktera opisuje sv. oče! Res je sicer in zahvalimo se Bogu, da se ona nevarna družba brezbožnikov ktero omenja sv. oče v okrožnici javno ne širi po naši domovini ter tudi ne trosi očitno še krivih svojih nauk.

so se preverili, da se zemlja in njeni planeti vrte okrog solnca; o potih so menili, da so koncentrični krogi, naposled so pa našli, da so elipse z enim skupnim goriščem, v katerem stoji solnce. Vsaka dovršitev znanosti same, kakor sposobna opazovanja in preračunjenja spada v astronomično sistemo. To velja tudi o vseh drugih znanostih, ko začne kaka veda razvijati svojo naravno sistemo in istino, od istega časa še le velja za vedo, če to tudi ni prav. Veda je veda, — kakor človek človek, naj bode dete ali odrasčen — da le ima v svojem krogu predmete, ki se v resnici nahajajo. Obrnimo se k pomenu naravne sisteme. Naravna sistema se je najbolj razvila v botaniki in zoologiji. Velika gromadnost predmetov, ki jih je bilo treba opazovati, (so vzbudili potrebo jih sistematizirati; zato jih je bilo natančneje opazovati, da se najde svojstvo, potrebno za razdelitev. To opazovanje je pa pripeljalo do spoznanja, da rastline in živali niso zmes raznoobraznih oblik, ki bi jih lahko razvrtili kakor že bodi, da bi le izvlekli iz labirinta; temuč pokazalo se je, da je v rastlinstvu in živalstvu izražena posebna ideja, posebni načrt, po katerem jih moramo deliti.

Pokazalo se je, da je treba vse te oblike razdeliti po stopinjah njih sorodstva v familije, rede, podrazrede, razrede in nakonec tipe živalstva in rastlinstva. Pokazalo se je, da se pri tem ne mora gledati le na vnanjost, temuč tudi notranji ustroj in fiziološke prikazni predmetov. V zgodovinskem teku razvoja naravne sisteme se je pokazalo, da vse kar se lahko najde, ne zbuja toliko pazljivosti opazovalca. Zato tudi izučena živalstva (najbolj navadne oblike — kakor sesalci, ptice, žuželke — imajo že po vnanji obliki, tak pečat notranjega sorodstva, da se vidi na prvi pogled) ni pripeljalo do spoznanja naravna sisteme in njene razlike od umetne, ki je samo pomoček, da se lažje najde kak predmet. To je še le storila botanika. Rastline po svojej vnanjej obliki nikakor ne kažejo notranjega sorodstva, večkrat celo nasprotno. Grmi maline in bodečega grozdja so na videz mej saboj podobnejši nego roznik in rudeča jagoda, če tudi ustroj njih cvetja in semena kaže, da poslednji dve rastlini spadati v isto skupino, prve pa k popolnoma različnim skupinam. Tako se kaktusi po svojej vnanjosti dosti bolj ločijo od drugih listnatih rastlin, s katerimi

spadajo v en tip, kakor pa praprot, ki pripada po svojej notranjosti k popolnomo drugemu tipu rastlinstva. Ker ni bilo mogoče deliti rastlin po vnanjih lastnostih, je bilo treba natančneje opazovati pogoje in zahtevanja, po katerih jih bo mogoče razvrstiti v naravno sistemo. Vpeljava naravne sisteme v botaniki je provzročila popolni prevrat v prirodoznanstvu. Po ustanovi osnovnih načel je vsak napredek v anatomiji, fiziologiji in empirijologiji dopolnil tudi sistemo — in Linkejeve besede, da bo velik Apolon vede, kdor vpelje popolno naravno sistemo — imajo vedno polno veljavo, da si so tudi znanosti napredovale. Če se je naravna sistema tudi najbolj razvila, vendar ni samo njih last, ali potrebna vsem znanostim in neobhodni pogoj njih dovršitve. Primerjalna filologija je uže prijala sistemo naravne klasifikacije, to bodo prejali slej storile vse znanosti. Naj bodo posamezni deli kake vede še tako dobro preiskani, naj bodo oddelna vprašanja še tako razjasnjena, dokler niso fakta vrstena po naravnej sistemi, ne dajo pravih proizvodov, ne pokažejo svojega pravega smisla. Pojasnimo to na izgledih.

(Dalje prih.)

Ali pa sledi iz tega, da naj mi denemo roke križem ter se te sreče veselimo? Ali ni mogoče, da sovražnik na skrivnem seje ljuliko na rodovitno zemljo? In ali nam ne veljajo besede Leonove da so oni v največi nevarnosti, ki žive v zavesti, da zanje ni nobene nevarnosti ter se gibljejo v brezskrbnih sanjah? Gotovo tudi naš zadeva graja očetova o marsikterem obziru, da bi namreč mnogi lahko uspešno delovali, a so nekako počasni in vne-marni pri delu. In če se povprašamo, ali smo spolnili naročila in želje papeževe ter vatano-vili dovoljno katoliških društev, kjer bi se skupno vtrjevali v dobrem in drug družega spodbujevali k delu, smemo li zadovoljno polo-žiti roko na srce ter reči: Nič nam vest ne očita? Prostorno je še to polje in mnogo še ledine, ki čaka trudoljubivega delavca, da mu ob času žetve stotero povrne obilni njegov trud. Posebno bi se morali v tem obziru obra-čati na kmete, kjer kakor skušajo uče, čital-nice nimajo prave podlage ter se ne morejo ohraniti; tu posebno bi bila na svojem mestu katoliško-politična društva, katerih se je tudi več vže ustanovilo. Ob času nevarnosti še le bodemo videli, kako da so potrebna taka društva in težko se bodemo opravičili pred svojo vestjo, ako jih ne bode; zatoraj se nam je podati papeževemu povelju, ki nam kliče: Verniki na delo!

—n.

Politični pregled.

V Ljubljani 6. marca

Avstrijske dežele.

Liberalci in posebno judje še zmerom ščujejo naše poslance, ker so glasovali za povišanje davka na **petrolej** in kavo, tega pa ne pomislijo, da so ravno oni zakri-vili ta novi davek. Oai so namreč z njihovim vladanjem državi toliko dolgá naložili, da je treba zdaj grozovite obresti plačevati. Zoper koga se mora pritožiti, ali zoper liberalne na-kopovalce dolga, ali zoper konservativne pla-čevalce obresti? Poslednje nas sicer jako, jako teži, pa je saj pošteno; prvo pa ni bilo, ampak le nasledek strankarstva. Ker pa vlada ne more več zvišati direktnih davkov, ji je treba iskati denarja pri indirektnih davkih. Judje bi radi nagrabili veliko denarja, pa nič ne delali; ako je kje kaka očitna dražba, go-tovo ne manjka ondi judov; ako pa gori kaka hiša, kjer je treba vodo nositi in ogenj gasiti, ne boš nobeden juda vidil, ker si mislijo: čemu so pa kristjani?

O **srednjih šolah** so se spet letos na Dunaju posvetovali strokovnjaki, kako bi jih bolje vravnali. Bere se, da vzlasti v spod-njih razredih hočejo vrniti se na staro, da bo-dejo učili v vsakem razredu največ s katehe-tom trije učeniki. Sedaj se jih časih nahaja po pet do sedem, in vsakteri svoj nauk najviše tira, da ne morejo vzmagovati celo dobri in sposobni. Učitelji učence premalo poznajo, in ves značaj se vže v mladosti zbega, ker tako različni z njimi delujejo. V kratkem pride v zboru to na vrsto, in naj bi dali spet nazaj vsem enake in nekoliko bolj poštene počitnice mimo sedanjih, ktere niso vgodne ne družinam, ne dušnemu ni telesnemu razvijanju naše mladine.

Vojno ministerstvo je izdalo prvi izkaz ranjenih vojakov, ki so oskrbljevani v raznih bolnišnicah. Vsi so po imenu imenovani, in natančno je povedano, ali je kdo malo ali hudo ranjen, kakor tudi, če je na glavi, roki, nogi ali kjer si bodi ranjen. Ker so pa veči

del tuji regimenti, ne bomo vseh posamezno in po imenu naštevati, ampak opomnimo le sploh: da je imenovanih 61 ranjencev, ki se znaajedejo v osmerih bolnišnicah. Ker so imeli že mnogo manjših in večih prask z vstaši, malo število ranjenih lepo kaže, kako varno vojskovodja postopa ter življenja vojakov nikjer brez sile v nevarnost ne postavlja.

Vojskovodja bar. Jovanović naznanja 28. febr. nadaljno delovanje svoje armade v Zagorji. V malih četah je iskal po vstajnikih, na ktere pa nikjer ni naletel, razun da je bil v veliki daljavi zapazil nekoliko oboroženih. Večidel krajev je popolnoma zapu-šenih od možev; našli in vjeli so enega samega moža, v kterega hiši je bila vojna kasa vsta-šev, in so jo naši precej zaplenili. V blagajnici so bili razni denarji, namreč: 1100 ruskih rubljev, troje cesarskih cekinov, nekaj tolarjev Marije Terezije, 195 francoskih cekinov po 20 frankov, drugo v avstrijskih banknotih po 50, 10 in 5 gl. Skupna svota je znašala 9000 gold.

V **Dubrovnik** je prišlo, kakor piše „Pokrok“, 40 mož s Krivošij, da poizvedó, ne bi-li podmaršal baron Jovanović hotel z njimi obravnavati o podvrženji Krivošijancev. A bar. Jovanović jim odgovori, da se ne spušča v nobeno razgovarjanje, marveč da zahteva ne-pogojno podvrženje njihovo.

V **Pragi** velika radost, kajti 28. febr. je potrjena c. kr. Karl-Ferdinandova univerza **Zagreb**. [Marca 1. je akademija jugo-slavenska imela sejo, in v njej je g. J. Torbar razlagoval opazke svoje o zadnjem potresu. Od 9. nov. 1880 do 21. jan. 1882 bilo je, pravi, vseh potresov ravno 200, in škode je po službenih izkazih v Zagrebu in predmestih 2,153,694; v podžupanijah in vnanjih mestih 1,122,436; vkupej tedaj 3,276,130 gl. Vse to izdá v po-sebnej knjigi popisano na tauko.

Izvirni dopisi.

Z Dunaja, 4. marca. (Dr. Lueger obsojen. — Volitev mestnih podžupanov. — Veselica.) Pred sodnijo bila je te dni jako zanimiva razprava zoper mestnega odbornika dr. Luegerja zaradi žaljenja časti, ker je svoja tovariša Gunescha in Gold-schmidta dolžil, da sta se dala podkupiti od angleške družbe, ki hoče po dunajskem mestu napraviti železnico na železnih koléh. Lueger ni mogel sicer dokazati, da bi bilo res, kar je trdil ter je bil obsojen na 100 gl. denarne globe, a iz obravnave je vendar le občinstvo povzelo sodbo, da v mestnem odboru ni vse tako, kakor bi moralo biti, in da natančevanje Luegerjevo ni čisto prazno. To je tudi potrdilo občinstvo, ki je med obravnavo živahno hvalo ploskalo Luegerju in je moral sodnik večkrat prositi, naj bode mirno, ker bi moral sicer zapustiti sobano. Lueger mestnega po-lanstva še ni odložil in se hoče prej o tej zadevi še posvetovati s svojimi volilci, a mnogi listi so vsled tega vendar le zopet pisali, da bi bilo najbolje razpustiti dunajski mestni od-bor in voliti vse druge meže.

Danes je bila volitev dveh podžupanov. Za prvega namestnika županovega je bil izvoljen odvetnik dr. Prix, dosedanji drugi na-mestnik, drugi podžupan pa je postal odbornik Steudel ki je v državnem zboru s Krona-vettrom zastopa demokratične volilce dunajske.

Grof Tsaiffe napravi v torek zvečer no veselico, k kateri je povabljenih okoli 1000 oseb, med njimi tudi državni poslanci.

Z Dunaja, 3. marca. (Budgetna

obravnavava) se v državnem zboru po navadi nadaljuje. Predvčerajnem je dr. Roser že v šestnajsto govoril zoper malo loterijo in priporočal vladi naj jo odpravi, pa nič ne kaže na to, da bi mu ne bilo treba drugo leto še v sedemnajsto govoriti o tej zadevi.

Včera; pričela se je obravnava v naučnem ministerstvu, ktero je zastopal sekcijski na-čelnik Fidler, ker se bolehnost ministra Konrada ni polegla, ampak po naznanilu zbor-niškega predsednika dr. Smolka še pohujšala. Govorili so Roser, Adamek, Lustkandel, Voš-njak, Promber pa Wiedersperg. Naj tehtnejši je bil govor Vošnjakov, ki se je pritoževal, da se še zdaj niso vresničile resolucije, ki jih je zbornica lansko leto sklenila gledé sloven-ščine na srednjih šolah in učiteljskih priprav-nicah. Posebno obširno pa je dr. Vošnjak govoril o žalostnih razmerah ljudskega šolstva na Koroškem, ter dokazoval, da je vse res, kar je trdil v svoji interpelaciji, dasi so levi-čarji to tajili. Koroški poslanci so si marljivo zapisovali med Vošnjakovem govorom, da mu bodo prihčno odgovorili, in eden izmed njih se je zlasti jezil zaradi tega, da se on vtika v Koroške zadeve, ko vendar na Koroškem ni izvoljen. Dr. Vošnjak je govoril poldrugo uro in govor njegov Vam pošljem v porabo. Li-beralni listi se norčujejo iz njegovih besed, a to je slaba zavrnitev. Posebno se odlikuje k tem stara „Presse“, ki Vošnjaka primerja s slikarjem Munkacsyem, in govor njegov s sliko „Kristus pred Pilatom“. Rabeljni, pravi ta list, so Taufererji in vradniki tam doli, ki trpinčijo ubogi narod slovenski, velike duhovne pa nadomestujeta ministra Pražak in Konrad. List so sicer samo norčuje, pa je v tej šali razodel veliko resnico.

Z Dunaja, 5. marca. (Državni zbor) še zmerom obravnava državni proračun in bode imel še celi ta teden z njimi opraviti. V petek skušal je Moro odgovarjati na govor Vošnjakov, pa pel je le staro pesem, da so Slovenci na Koroškem čisto zadovoljni, da slovenskih šol sami ne marajo itd. Včera je pa najprej dr. Roser vtemeljeval svoj predlog, da se mora nedolžno obsojenim priznati od-škodnina, potem pa se je nadaljevala obrav-nava o proračunu naučnega ministerstva. Prav izvrstno je govoril o razmerah na praškem vseučilišči česki profesor Kvičala, nemški pro-fesor Sax pa je zopet prebavljal že sto in sto-krat omenjene študentske pretepe v Kuhljah. Poslanci za take čenče ne marajo dosti in zbornica je skoraj prazna ter se le napolni, kadar predsednikov zvonček po mostovžih še-tajtoče kliče k glasovanju. Prihodnja seja bo v torek ob 11. uri dopoludne.

Odseki jako marljivo delajo, zlasti obrtnijski odsek, ki je dozdaj dovršil kakih 35 paragrafov nove obrtnijske postave. Tudi odsek za pre-membo volilnega reda imel je te dni prav po-goste seje, da o pravem času dovrši dotične predloge. Zaradi premembe volilnega reda pri českem velikem posestvu po nasvetu dr. Zeit-hammerja se je večina kmalo porazumela, pri predlogu poslanca Lieubacherja pa, da naj se volilna pravica za državni zbor podeli vsem, ki smejo voliti za občinski zastop, imeli so zlasti poslanci poljski nekoliko pomislikov. Ta predlog toraj po vsem svojem obsegu ne bo obveljal, pač pa skoraj ni dvoma, da se bode volilna pravica pripoznala vsem, ki plačujejo vsaj pet goldinarjev direktnega davka. Tej določbi so pritrdili tudi Poljaki in privolili, da se raztegne tudi na Galicijo. Tudi vlada temu ni nasprotna, ter hoče, preden se odloči, le še pozvediti, za koliko se na Dunaji pomnoži

število volilcev, ako se privzemó vsi oni, ki plačujejo po 5 gld. davka. Mestna gosposka zdaj sestavlja dotični izkaz, in ko bode dovršen, se bode tudi postava konečno določila. Zgubiti vlada ne more na Dunaji nič, ako se pomnoži število volilcev, pač pa lahko pridobi toliko sebi vdanih volilcev, da bodo vladni kandidati laglje zmagali kakor doslej. Da bode imela pa ta postava velik uspeh za Ljubljano in mestne skupine na Kranjskem sploh, mi ni treba še posebno povdarjati.

Iz Trsta, 28. febr. Ne vem ali bi se človek pri zdravi pameti smijal ali jezil, ako bere članek tu izhajajočega irredentarskega časnika „Citadino“ od ponedeljka, pod naslovom: „Skobelov v Rojani.“ To vam je skrpani pamflet v treh jezicih, kojega pisatelj ni nobeden drugi nego renegat Antonaz. V tem članku ščuje zoper nas pošteno vdane Slovence in naša vrla slovenska državna poslanca g. Nabergoja in Tonklija. Zasmehuje ju, da sta Skobelovu stregla s slavimi „kranjskimi klobasami“, in besno meče okoli sebe s „ščavi.“ Članek je sestavil namreč v laško-francosko-slovenskem jeziku in grdi nas pred svetom.

A to ni bilo dovolj, ravno isti članek je tudi posnela „tržaška tetka“ („Triest. Ztg.“), organ nemško-liberalnih židovskih kreatur in in glasovite „fakcijske opozicije“, prodaja med drugim tudi ta posnetek za bora 2 kr. v jutranji številki od torka. Uboga tetka, komaj se je malo odahnila zaušnice, katero je dobila po njenih dveh poslancih, že je začela okoli sebe griziti, a tu je popala za trdo bedarijo, katero more le kak blazen človek v norišnici skrpiti. Se ve da, takemu uredniku vse prav pride, kar le ščuje zoper nas Slovence in Slovane sploh in ureduje svoj list le s škarjami. Jako dobro je, da je „Maritime banka“ šla rakom zvižgat, ker ta bi utegnila ta list po njeni čudni špekulaciji še podpirati, a sedaj je le navezan na židovski komplot in fakcijsko opozicijo, kadar se ti in še neka druga — stranka naveliča list podpirati, kateri ima vedno veliko izgubo posebno pak sedaj kar izhaja jutranja številka, bode mu kmalu sapa zaprta in pride iz dežja pod kap. Da upliva skoro nobenega več nima v našem mestu, je jasen dokaz zadnje državno-zborska volitev, naj se napenja in ščuje kakor hoče, nje in njeni „fakcijski opoziciji“ že skoro dvanajsta ura bje.

Kar se pa tiče izvirnega autorja, isterškega renegata in irredentarskega kričača A., pak moram omeniti, da tudi njemu dobro diše kranjske klobase, ktere si prisluži kot urednik „Citadine“, da ščuje zoper vse kar je slovenskega sploh in da irredenti v rog trobi, na prav slovenski zemlji na obalah slovanskega morja; ne sme si misliti, da smo še vedno taki, kakor smo bili leta 1868, ampak, da smo velikansk korak naprej naredili, da mu v sedanjem času lahko drugače na uho zatrobimo, da živimo na svoji zemlji, ko bi se še enkrat njegovi pajdaši upali vpiti: „fora ščavi.“ Po „šubu“ s takimi irredentarskimi kričači in ščubarji zoper nas mirne Slovence, tja naj gre v rešeno Italijo in prepričan sem, da bi se še nazaj jako pohleven prosil, zakaj to je njemu predobro znano.

Domače novice.

V Ljubljani, 7. marca.

(„Učiteljski Tovariš“) kaže št. 5. t. l. v sestavku „Novice pa dr. Janez Bleiweis“ str. 69 naukov sedem, ktere je „otec Slov. Naroda“ vže l. 1848 dal v imenu slovenskega

ljudstva slovenskim državnim poslancem, ktere naj bi spolnovali tudi sedaj ne le slovenski, ampak vsi skupej, na pr.: „Delajte pridni ustavo... Nikar ne pripustite, da bi se v zboru druge reči kvasile, ki ne segajo v vaše delo. Po nepotrebnih vgovorih Vi čas zapravljate, dežela pa drage denarje in nič ne pride naprej!“

(Imenovanje.) V Litiji je postal c. kr. okrajni sodnik g. Jan. Nabernik, rojen Slovenec iz Ljubljane, doslej pristav sodnijski v Kamniku.

(Popravek vsled tiskarnega pogrška.) V katoliški družbi bil je zadnje sredo govor o umetnosti krščanski pa poganski, oziroma novi moderni, ter o njuni bistveni razliki. Prihodnje sredo pa govoril bode kar. dr. Čebašek. — Enake govore imajo v Mariboru v čitalnici, kjer je o Sojenicah in Rojenicah pripovedoval dr. J. Pajek; v nedeljo je govoril dr. Mladar itd., kakor poroča „Slov. Gospodar.“ Taki govori so ne le za kratek čas, marveč za poduk in spodbudo.

Razne reči.

— Iz Maribora došlo nam je pismo pastirsko za post, ki obravnava, kakor Sekovsko, stan sv. Očeta poglavarja cerkve katoliške, katero vprašanje je bistveno vsem katolikom vzlasti sedanjí čas. —

Zapisnik (XXXIV.) oduhovnih konferencijah za l. 1881, kateri vredovan po g. kan. Fr. Kosarju, ima v sebi ob kratkem vse obravnave, sklepe in določila, po katerih se je duhovnom ravnati, in to je bistveno in potrebno, da enaka posvetovanja niso brez uspeha. Na 17 krajih vdeleževalo se je omenjenih posvetovanj 267 duhovnov. Bog blagoslovi! —

Knjižica v 16° str. 504 z naslovom „Das Dekanat Tüffer“, popisal kanonik preč. g. Ignacij Orožen, kateri — jako spretni arhivar — opisuje vso škofijo Labodsko (Mariborsko) po dekanijah tako na tanko in na drobno, da se človek mora čuditi marljivosti pisateljevi in čestiti prihodnjim zgodovinarjem, kateri bodo imeli na razpolaganje toliko in tako zanimivga blaga. Želeti bi bili tudi drugim škofijam slovenskim tako izvedeni spisatelji njihovih razmer cerkvenih in narodskih.

— Slovstvo česko. Da bratje Čehi v vseh strokah znanstva in umetnijstva jako hitro napredujejo, je znano. Že je do tega da hočejo svojo Enciklopedijo ali svoj véliki Slovník Naučni dati v Kobrevej zalogi vdrugič na svetlo. To je res veselo znamenje. Vendar je nam Slovincem tudi veselo znamenje in kažipot, da je Čech (XIV, 50) o tej priliki spregovoril pomenljive besede v katoliškem oziru, v dokaz, da tudi v tem napredujejo bratje Čehi. Slovník Naučni res ni namenjen le katolikom, vendar pravi, naj ne žali vere in vede katoliške, če hoče, da ga podpirajo katoličani. Ako ima na pr. znanstvene razprave o vsakem škrateljnu ali bogku grškem ali latinskem, zakaj ne bi imel tudi poštene razprave o Kristusu, o papežih, o rešnjicah in naukih cerkve katoliške? Razprava o Kristusu je v prvem natisu, pravi, taka, da ž njo niso zadovoljni ne katoliki ne protestanti ne mohamedani itd. Naj Slovence veseli to, da se Čehi katoliki zavedejo in da javno to rojakom svojim pripovedajo. Največ se greši v tej reči iz nevednosti, in vzajemno se da marsikaj popraviti; pri nas Slovincih pa, ki dotlej še nismo zagazili, obvarovati in odvrniti.

— Pastyr duhovni ima v II. tečaju v V. sešitku v znanih treh razdelkih enako zanimljive stvari, in je vreden, da se vsestransko podpirajo.

— Spremembe v lavantinski škofiji: Vis. čast. gosp. Jožef Heržič, stolni in mestni vikar v Mariboru je imenovan kot župnik na Spodnji Polskavi; kot kaplan k sv. Lovrencu v puščavi pride čast. gosp. France Slavič; čast. gosp. Vekoslav Šijansc, kaplan pri sv. Martinu v Rožni dolini, je imenovan za ondašnjega farnega oskrbnika.

— Za celjsko dekanijo je napovedano škofovo obiskovanje in birmanje na mesec junij tekočega leta. Po vseh župnijah, razun št. Petra in v Galciji se ima deliti zakrament sv. birmе. Dnevi se bodo odločili pozneje birmovanja.

— „Times“, naj bolj sloveč časopis izhaja v Londonu na Angležkem. Letni dohodki znašajo nad deset milijonov gld. Gotovo znašajo tudi stroški nekaj milijonov (kar pa ni povedano), dobiček je vendar le velikauski. Nek drugi časnik „Daily Telegraph“, donaša čistega letnega dobička čez poldrugi milijon gld. Govori se, ali bolj prav, čita se po časopisih, da španska vlada svoje postne marke daje tiskati v Peštu na Ogerskem. Komaj verjetno!

— Samoumori. Meseca februarja je bilo na Dunaji 19 samoumorev, in sicer 17 moškega in dva ženskega spola.

Izkaz

velikodušnih darov in doneskov društvu zidanja nove cerkve Jezusovega Srca v Ljubljani do konec septembra 1882.

(Dalje.)

Ana za dve leti 2 gld.; Marija Lampe 54 s.; 4 osebe 1 gl. 42 s.; tri dobrotnice v hiralnici 11 gl. 80 s.; Urška v hiralnici 3 gld.

Po g. Jož. Čsterju v Hrušovu: g. Jož. Novak 1 gld.; njih žena 1 gl.; sin France 1 gld.; hči Marija 1 gld.; Marija Kavčič 1 gl.; dva dobrotnici od Kavčiča 1 gld., 4 s.; Anton Mohar, strežaj na železnici 1 gl. 20 s.; Neža Urlep, posestnica 60 s.; Andrej Kosec 60 s.; Andrej Košer 60 s.; Neža Urlep 60 s.; 7 dobrotnikov po 52 s., skupaj 3 gl. 64 s.; Marjeta Škerjanc 1 gl.; Helena Škerjanc 1 gld.; 10 dobrotnic po 52 s., skupaj 5 gl. 20 s.; 10 drugih dobrotnic po 52 s., skupaj 5 gl. 20 s.; 18 dobrotnic in dva dobrotnika po 52 s., skupaj 10 gl. 40 s.; 13 oseb po 52 s., skupaj 6 gl. 76 s.

Duhovnja Hirtenberg 8 gld.; kaplanija Besnica 5 gl.; župnija Kresnice 13 gl. 63 s.; župnija Studeno 6 gl.; župnija Šentjuri pri Svibnem 19 gl. 30 s.; župnija Blagovica 14 gl. 36 s.; župnija Šmartno pri Litiji 49 gl. 35 s.; župnija v Sorici 14 gl.; župnija v Kamni v Gorici 2 gl. 25 s.; župnija v Toplicah 26 gl.; župnija pri sv. Ožvaldu 7 gl. 84 s.; župnija v Trebelnu 10 gl.; župnija Stari Terg pri Poljanah 5 gl.; župnija Šentjuri pri Šmarji 20 gl.; župnija Ljubno 6 gl.; župnija Presejer 2 gl.; župnija Kokra 6 gl. 50 s.; župnija Leže 6 gl. 64 s.; župnija Krašnja 6 gl. 60 s.; župnija Berdo 18 gl. 14 s.; župnija Ajdovica 13 gl.; župnija Turjak 15 gl.; župnija Senturska Gora 5 gl. 50 s.; kaplanija Suhorje 12 gl.; župnija Podbrez 30 gl.; po preč. g. Jereu 3 gl.

(Dalje sledi.)

Zahvala.

Za vsestranske dokaze srčnega sočutja med boleznijo in o smrti našega preljubljenega sina oziroma brata gospoda

Josipa Kriegerja,

potem za izvenredno spremstvo pri pogrebu za mnogo darovanih krasnih vencev, posebno slav. društvoma „Sokolu“ in požarni brambli in slav. pevskemu zboru čitalniškemu za milo petje, izrekava najtoplejšo zahvalo.

Franciška Krieger, Ivan Schrey,
mati. brat.

V Ljubljani 4. dne marca 1882.

J. Blaznikovi nasledniki v Ljubljani.